อารมณ์กับชาติพันธุ์ในเรื่องสั้น "คนขายโรตีจากศรีลังกา" ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

Emotions and Ethnicity in the Short Story “Roti Seller from Sri Lanka” by Kanokphong Songsomphan

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์[1]

1 อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บทคัดย่อ
อารมณ์กับชาติพันธุ์ในเรื่องสั้น “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามิติอารมณ์กับชาติพันธุ์ที่แสดงออกผ่านเหตุการณ์ความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาในเรื่องสั้น “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาเผยให้เห็นอคติและการกดทับชาติพันธุ์ผ่านมิติอารมณ์และความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การเป็นชาติพันธุ์อื่นในแผ่นดินไทยไม่ได้ถูกควบคุมและกำกับด้วยกฎหมายของรัฐไทยเท่านั้น หากยังถูกควบคุมและกำกับการแสดงออกทางอารมณ์ด้วยเป็นสำคัญ อารมณ์จึงไม่ได้เป็นเรื่องความรู้สึกที่สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีในฐานะปัจเจก หากแต่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรม เรื่องสั้นของกนกพงศ์แสดงน้ำหนักแห่งอารมณ์ที่ถูกกดทับคือทุกข์โศกแห่งการสูญเสียลูกชายขนานไปกับการเล่าเรื่องโดยให้น้ำหนักแห่งอารมณ์ของความรู้สึกผิดและทุกข์ทรมานใจจากฝั่งที่ก่อให้เกิดการสูญเสีย น้ำหนักอารมณ์จากทั้งสองฝ่ายแทรกซอนและปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นแรงสั่นสะเทือนทางอารมณ์อย่างเข้มข้น นำไปสู่การสลายการจัดชั้นสูงต่ำด้วยการสร้างการรับรู้เรื่องชาติพันธุ์ในมุมที่ปราศจากอคติ ทำให้ความตายของชาติพันธุ์ไม่เงียบงัน หากกลับฟื้นคืนและมีชีวิตขึ้นอีกครั้ง

คำสำคัญ: *อคติชาติพันธุ์ อารมณ์ เรื่องเล่ากับการสร้างการรับรู้*

ABSTRACT

Emotions and Ethnicity in the Short Story "Roti Seller from Sri Lanka" by Kanokphong Songsomphan

This article aims to study the dimensions of emotions related to ethnicity that is expressed for the death of the Sri Lankan boy in the short story "The Roti Seller from Sri Lanka" by Kanokphong Songsomphan. The results revealed that the passing away of the Sri Lankan boy showed the bias and oppression of ethnic groups through emotions and power relations. Being an ethnic in Thailand is not only controlled and monitored by the Thai government, but also by the emotion expressions. Therefore, emotions cannot be liberally expressed as an individual being, yet it relates to society and culture. The short story by Kanokphong represents the weight of oppressed emotions, which is the grief from losing a son, along with the narration that places the weight of guilt and sorrow from the side causing the loss. The weights of emotions from both sides intertwine and interact, creating an intense emotion tremor, leading to the fall of a hierarchy by creating the perception of ethnicity in unprejudiced view, awakening the death of ethnicity to reborn and revive.

Keywords: *Ethnic prejudice, Emotions, Narrative and Subjectivity*

บทนำ

สิ่งที่น่าสนใจในวรรณกรรมไทยยุคสังคมข้ามพรมแดน คือการปรากฏเรื่องเล่าของผู้คนเล็ก ๆ ที่สังกัด สัญชาติอื่น ผู้คนที่ข้ามพรมแดนมาทำงานใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยและเผชิญชะตากรรมในดินแดนที่ตนเองไม่ได้เป็นพลเมืองของประเทศนั้น มีชีวิตและมีความตายอยู่เสมอในชีวิตของชาติพันธุ์ การนำเสนอภาพความตายของ เด็กชาติพันธุ์ในวรรณกรรมไทยได้ขยายพรมแดนการรับรู้ ทั้งการโอบรับและการกีดกันออกด้วยอคติชาติพันธุ์ เผยให้เห็นถึงกระบวนการกดทับเชิงอำนาจที่สังคมไทยมีต่อชาติพันธุ์และการเป็นจุดเริ่มต้นของการลบอคติที่มีต่อชาติพันธุ์ด้วยเช่นกัน

เรื่องสั้นเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นำเสนอเรื่องราวของคนขายโรตีชาวศรีลังกา ที่ถูกคนในชุมชนกีดกันออกด้วยอคติจากเรื่องเล่าและข่าวลือ อคติดังกล่าวนำไปสู่โศกนาฏกรรมและความตายของลูกชายชาวศรีลังกา สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องสั้นที่กล่าวถึงคนศรีลังกาและครอบครัวในงานของกนกพงศ์ คือการเล่าเรื่องโดยให้ความสำคัญกับบทบาทของอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครในเรื่องที่ขับเคี่ยวและเผชิญหน้าอย่างเสมอกัน ทั้งจากฝั่งของชาวศรีลังกาและจากฝั่งของคนไทยในชุมชนจนนำไปสู่แรงสั่นสะเทือนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างการรับรู้เรื่องชาวศรีลังกาขึ้นใหม่อย่างที่พวกเขามีตัวตนอยู่ในสังคมไม่ใช่ชาวศรีลังกาที่ถูกสวมทับด้วยอคติและข่าวลือ

เรื่องเล่าและข่าวลือ : การสร้างอารมณ์แห่งความกลัวและความเกลียดชังต่อชาติพันธุ์อื่น

เรื่องสั้นของกนกพงศ์เล่าเรื่องการอยู่ร่วมกันในโลกไร้พรมแดน และความเป็นพหุชาติพันธุ์ในสังคม อย่างไรก็ดี ในสังคมพหุชาติพันธุ์นั้นไม่ได้มีแต่ด้านที่อยู่ร่วมอย่างผสมกลมกลืนกัน แต่มีด้านที่อยู่ร่วมแบบคุกคามกันเกิดขึ้นด้วย เมื่อกล่าวถึงคนต่างด้าวในประเทศไทย ทั้งที่มีสัญชาติอื่นและไร้สัญชาติ มักปรากฏตัวตนผ่านข่าวสารและการ

รับรู้ของคนไทยในด้านที่เป็นอคติมากกว่าการยอมรับและอยู่ร่วม สิ่งที่ตามมากับอคติทางชาติพันธุ์คือปฏิกิริยาทางอารมณ์ความรู้สึกในด้านลบที่มีต่อบุคคลสัญชาติอื่นที่ไม่ใช่สัญชาติเดียวกับตนเอง J. R. Baldwin (อ้างใน บุญเลิศ วิเศษปรีชา,2565, 49) ให้ความหมายของอคติว่า หมายถึง “ทัศนคติเชิงลบที่มีต่อกลุ่มทางวัฒนธรรมซึ่งวางอยู่บนประสบการณ์ที่มีเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลยกับกลุ่มคนที่ตนมีอคติ ในความรู้สึกอคติต่อบุคคลสัญชาติอื่น คือการเกิดความรู้สึกต่อต้าน ไม่ยอมรับ เกลียดชังและหวาดกลัว” ดังที่คนขายโรตีชาวศรีลังกาถูกตัดสินและตีตราจากคนในสังคมว่าเป็นบุคคลแปลกหน้าที่มีความเป็นไปได้ว่าจะสร้างปัญหาและความรุนแรงทางสังคม เป็นภาพเหมารวมที่ตัดสินว่าชาวศรีลังกา เป็นปิศาจร้ายพร้อมที่จะจับเด็กเพื่อเอาหัวเด็กไปถมสะพาน และก่อความรุนแรงอื่น ๆ ตามความนึกคิดที่แฝงฝังอยู่ในสังคม ดังตัวบท

> “ตอนที่คนขายโรตีจากศรีลังกาปรากฏตัวพร้อมรถเข็น ข่าวลือเรื่องคนทมิฬออกเร่จับเด็กกำลังอึงมี่ ว่ากันว่าคนพวกนั้นต้องการหัวเด็กไปถมสะพานซึ่งทอดสู่เกาะสิงคโปร์ตามเหตุผลในความเชื่ออันประหลาดสักอย่างหนึ่งหรอก! ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าข่าวนั้นจะเป็นความจริง ไม่แจ้งชัดแม้แต่ว่าสะพานดังกล่าวกำลังก่อสร้างอยู่จริงหรือไม่? อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้ายังจำบรรยากาศแห่งความหวั่นกลัวในห้วงเวลานั้นได้ ทุกที่ซึ่งคนขายโรตีชาวศรีลังกาเข็นรถผ่านไป พวกแม่ ๆ จะกางมือปกป้องลูกไว้ ดึงพวกแกเข้าซบแนบตัว” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 77)

จากตัวบท ข่าวลือเรื่องคนทมิฬเร่จับเด็กสร้างบรรยากาศแห่งความหวั่นกลัวให้เกิดขึ้นในความรู้สึกของผู้คน ในชุมชนและบรรยากาศแห่งความหวั่นกลัวนี้เองที่ได้สร้างอคติและแพร่กระจายข่าวลือเกี่ยวกับอันตรายและความไม่น่าไว้วางใจของคนศรีลังกาให้ไหลเวียนและมีน้ำหนักดังว่าพวกเขาเป็นอาชญากรร้ายตัวจริงในชุมชน เมื่อ

กล่าวถึงคนขายโรตีชาวศรีลังกาก็มักปรากฏตัวพร้อมคำขยายว่า “ทมิฬ” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ตอนที่คนขายโรตีจากศรีลังกาปรากฏตัวพร้อมรถเข็น ข่าวลือเรื่องคนทมิฬออกเร่จับเด็กกำลังอึงมี่ (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 77)

ตัวอย่างที่ 2

เขาหาใช่คนร่างใหญ่อย่างยักษ์ทมิฬ แต่ก็ดูน่ากลัวด้วยผิวดำมืด ยิ่งเมื่อพยายามยิ้มอวดฟันขาวกลับยิ่งเพิ่มความน่ากลัว (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 78)

ตัวอย่างที่ 3

อาจเป็นความจริงที่เขาว่ากันว่า คนทมิฬจากศรีลังกาไปได้ทุกที่ ไม่เว้นแม้แต่ในนรกของภูตผี ทุกที่ล้วนกลายเป็นสรวงสวรรค์ หากเทียบกับผืนแผ่นดินซึ่งพวกเขาจากมา (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 79)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ อธิบายความหมายของคำว่า “ทมิฬ” ไว้ว่า ทมิฬ หมายถึง “น. ชนพื้นเมืองอินเดียเผ่าหนึ่ง ปัจจุบันมีอยู่มากทางอินเดียแถบใต้และเกาะลังกาแถบเหนือ, ชื่อภาษาของชนเผ่านั้น ว. ดุร้าย ร้ายกาจ, เช่น ใจทมิฬ ยุคทมิฬ, บางทีก็ใช้เข้าคู่กับคำ หินชาติ เป็น ใจทมิฬหินชาติ. (ป.).” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ 2546, 500)

คำว่า “ทมิฬ” ในเรื่องสั้นเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ถูกนำมาวางขยายเมื่อบรรยายลักษณะและการปรากฏของชาวศรีลังกาเพื่อแสดงภาพลักษณ์ด้านลบ ดังตัวอย่าง การวางเทียบคนขายโรตีจาก

ศรีลังกากับข่าวลือเรื่องคนทมิฬออกเร่จับเด็ก การใช้คำที่บ่งบอกความรู้สึกคือ

น่ากลัวด้วยผิวดำมืด และในตัวอย่างที่สาม คนทมิฬจากศรีลังกาถูกนำมาเชื่อมโยงกับ “นรกของภูติผี” อันเป็นสถานที่ที่พ้นไปจากสถานะของการเป็นมนุษย์ จากตัวบท ศรีนาครผู้เป็นชาวศรีลังกาขายโรตีจึงไม่ได้เป็นแต่คนต่างด้าวในสังคมไทย หากยังถูกพ่วงกับคำว่า “ทมิฬ” ในความหมายที่สื่อถึงความดุร้าย ร้ายกาจ มากกว่าให้ความหมายในเรื่องการเป็นชนพื้นเมืองอินเดีย

สิ่งที่น่าสนใจในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ คือการแสดงให้เห็นความลื่นไหลของนิยามความโหดร้ายใจทมิฬ และการไม่ติดป้ายตีตราไปที่ชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งเพียงเพราะเขาไม่ได้อยู่ในชาติพันธุ์เดียวกับเรา ด้วยเรื่องเล่ามุมกลับเพื่อสะท้อนให้เห็นว่า หลายครั้งโศกนาฏกรรมและความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากอคติชาติพันธุ์มากกว่าที่ชาติพันธุ์จะเป็นผู้ก่อความรุนแรงโหดร้ายนั้นเอง ดังเหตุการณ์ที่เด็กไทยกลุ่มหนึ่งรุมกลั่นแกล้งเด็กชายชาวศรีลังกาจนเสียชีวิตในคืนวันเข้าพรรษาเพียงเพราะกลุ่มเด็กชาวไทยบังเอิญเห็นลูกชายตนศรีลังกาเดินผ่านมา

ความรุนแรงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลสำคัญประการเดียวคือเพราะเขาเป็นลูกของคนศรีลังกา ดังตัวละครเด็กไทยผู้ร่วมก่อเหตุตอบอย่างชัดเจนเน้นย้ำเมื่อถูกถามว่าทำเรื่องดังกล่าวได้อย่างไรคือ *มันเป็นลูกคนศรีลังกา มันอยู่ในป่าช้ากับผี* การเป็นคนชาติพันธุ์อื่นที่ถูกคุกคาม จำยอม ไม่ตอบโต้ ด้วยอีกฝ่ายไม่นับว่าคนศรีลังกาเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิ์ในชีวิตเท่าเทียมกับตน *กระทั่งเวียนเทียนเสร็จ พวกเขาต่างลืมเชลยเสียสนิท* ในที่นี้การเป็นลูกชายของคนศรีลังกาจึงไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของชุมชนเป็นคนที่ถูกกีดกันออก แม้ในการเล่นก็ถูกจัดวางให้เป็นเชลย และถูกปฏิบัติอย่างเชลย ทั้งยังไม่คำนึงว่าผลของการสมมติเกินเลยดังกล่าวจะส่งผลให้เชลยที่ตนเองและกลุ่มเพื่อนจับไปมัดไว้นั้นจะรอดชีวิตหรือเสียชีวิต

ความรุนแรงสำคัญที่สั่นสะเทือนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าโศกนาฏกรรมว่าด้วยความตายของเด็กชายชาวศรีลังกา คือการปราศจากอารมณ์สำนึกเสียใจของเด็กชายชาวไทยผู้ก่อเหตุ ด้วยเห็นว่าคนผู้นั้นเป็นอันตราย เป็นปิศาจ และมอง ความตายที่เกิดขึ้น

อย่างไร้ความรู้สึกสำนึกเสียใจได้ส่งแรงสั่นสะเทือนรุนแรงจากครอบครัวถึงสังคมไทย

“ลูกทำแบบนี้ทำไม ลูกทำแบบนี้ได้อย่างไร” เธอเหมือนรำพันมากกว่า

“ก็มันเป็นลูกคนศรีลังกา คนศรีลังกามาจับเด็ก” แกย่างแปดขวบแล้ว แต่ในหัวยังเต็มไปด้วยเรื่องราวเหลวไหล

“โธ่...ลูกไม่รู้เลยหรือว่าทำอะไรลงไป ?”

“...มันเป็นลูกคนศรีลังกา มันอยู่ในป่าช้ากับผี” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549 : 85)

คำตอบของเด็กชายที่กล่าวว่า *“ก็มันเป็นลูกคนศรีลังกา คนศรีลังกามาจับเด็ก”* และ *“...มันเป็นลูกคนศรีลังกา มันอยู่ในป่าช้ากับผี”* แสดงน้ำหนักของอคติและความเกลียดชังที่กดทับมิติความเป็นมนุษย์ของชาวศรีลังกาจนไม่เหลือเหตุผลอื่นใดให้กล่าวอ้างอีก โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือการดำเนินไปอย่างเป็นปกติของสังคม เป็นการย้ายฝั่งของนิยามการเป็นคนทมิฬและตั้งคำถามเรื่องการตีตราตัดสินชาติพันธุ์อื่นจากอคติของตน

การปราศจากอารมณ์สำนึกเสียใจของเด็กชายชาวไทยผู้ก่อเหตุส่งแรงสั่นสะเทือนอย่างรุนแรงไปสู่การตั้งคำถามเรื่องศีลธรรมและความเป็นมนุษย์ ในเรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาถูกทำให้เป็นเรื่องไม่สำคัญในการรับรู้ของสังคม แต่ในความไม่สำคัญของผู้ตายนั้นเองก็กลับสร้างความปั่นป่วนอย่างยิ่งยวดภายในใจให้แก่พ่อแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุซึ่งอยู่ในสถานะของการเป็นครูผู้ชายและครูผู้หญิงในคำเรียกของศรีนาคร เนื่องด้วยความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาในวันเข้าพรรษาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความพร่องหายและความตาย

ทางศีลธรรมของสังคมไทยเคยใช้กำกับผู้คนในสังคมผ่านศาสนาและระบบการศึกษา

อคติชาติพันธุ์ : อารมณ์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

เรื่องสั้นเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” เล่าเรื่องอคติชาติพันธุ์โดยใช้มิติอารมณ์เป็นส่วนสำคัญในการนำเสนอการก่อความรุนแรงและการรับผลที่เกิดขึ้นเมื่อเด็กชายชาวศรีลังกาที่บังเอิญเดินผ่านกลุ่มเด็กชาวไทยที่เล่นกันอยู่ เขาจึงจำต้องเล่นบทการตกเป็นเชลยของกลุ่มเด็กชายชาวไทย และถูกมัดจนเสียชีวิตอย่างโดดเดี่ยวใต้โคนต้นไม้ในป่าช้า เหตุการณ์ดังกล่าวตอกย้ำอำนาจของเรื่องเล่าและข่าวลือที่เกิดขึ้นและไหลเวียนอยู่ในสังคม

> “ข้าพเจ้าพยายามพูดคุย สอบถามรายละเอียด จับความคร่าว ๆ ได้ว่า พวกเขาเล่นยิงธูปติดไฟกันก่อนเวียนเทียน ผูกยางสติ๊กเข้ากับก้นธูป แล้วดีดใส่กัน เผอิญที่พวกเขาเห็นลูกคนศรีลังกา เลยล้อมหน้าล้อมหลัง รุมกันยิงธูปเข้าใส่ ลูกคนศรีลังกาไม่คิดต่อสู้ ไม่แม้แต่จะ โกรธแค้นใด ๆ พวกเขาจึงคิดหาเกมซึ่งหนักขึ้น จับตัวเชลยไปมัดไว้ในป่าช้า แล้วกลับมาเล่นกันต่อ กระทั่งเวียนเทียนเสร็จ พวกเขาต่างลืมเชลยเสียสนิท” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 85)

ตัวบทบรรยายภาพการที่เด็กชายชาวศรีลังกาถูกรุมกระทำ *จากคำว่า ล้อมหน้าล้อมหลัง รุมกันยิงธูปเข้าใส่* เด็กชายผู้ถูกกำหนดสถานะให้เป็นเชลย ถูกมัดมือมัดคอไว้กับต้นไม้จนขาดอากาศหายใจ ในสถานะของการตกเป็นเชลย ความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาจึงมิได้ถูกให้น้ำหนักเรื่องความสูญเสียในนัยยะของความเปราะบางและการตายก่อนวัยอันควร อย่างไรก็ดี เหตุการณ์การเล่นสนุกและสมมติจนเกินเลยของกลุ่มเด็กชาวไทยจนทำให้เด็กชายชาวศรีลังกาเสียชีวิตอย่าง

โดดเดี่ยวใต้โคนต้นไม้ในป่าช้าแสดงพฤติกรรมสะท้อนกลับข่าวลือเรื่องคนทมิฬจากศรีลังกาจับเด็กเพื่อเอาหัวเด็กไปถมสะพาน ต่างกันแต่คนละสัญชาติ

> “ลูกชายของเขา” เธอยิ่งพูดร้อนรน ทั้งแสดงท่าสิ้นหวัง “ถูกจับมัดไว้ในป่าช้าแต่เมื่อคืน ลูกเราอยู่ในกลุ่มเด็กนั้นด้วย” ข้าพเจ้าไปดูศพ ร่างเด็กชายยังคงนอนอยู่ใต้โคนไม้ในป่าช้า แต่เชือกซึ่งรัดร่างโดนปลดออกหมดแล้ว ข้อมือของแกมีรอยช้ำ เช่นเดียวกับลำคอ ตำรวจบอกว่ารอยช้ำตรงคอคงเกิดจากการที่แกดิ้น หาใช่เพราะพวกเด็ก ๆ รัดแกจนตาย” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 83)

ความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาถูกทำให้ไม่มีผู้กระทำการและพร่าเลือน *ตำรวจบอกว่ารอยช้ำตรงคอคงเกิดจากการที่แกดิ้น หาใช่เพราะพวกเด็ก ๆ รัดแกจนตาย* การก่อความรุนแรงถูกลดทอนให้เป็นเรื่องการเล่นของเด็ก ไม่ใช่เรื่องใหญ่โตหรือสลักสำคัญ ดังตัวบทบรรยายให้เห็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตำรวจเมื่อทราบเรื่องเด็กชายชาวศรีลังกาเสียชีวิตโดยมีกลุ่มเด็กชายชาวไทยเป็นผู้กระทำการ “ตำรวจนำตัวลูกชายข้าพเจ้ามาส่งให้ถึงบ้าน ไม่นานหลังจากนั้น พวกเขาบอกว่าเจอแกซ่อนอยู่ในโกดังโรงเลื่อยร้าง แกยังต่อสู้ชกต่อยพวกเขาด้วยซ้ำ ตำรวจเล่าพลางหัวเราะ” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 84)

การเป็นชาติพันธุ์อื่นจึงไม่เพียงอยู่อย่างไม่มีตัวตนในสังคม แต่ยังถูกทำให้กลัวจึงต้องสยบยอมต่อทุกการกระทำจากฝ่ายที่มีอำนาจมากกว่าโดยไม่กล้าโต้ตอบขัดขืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนไทยซึ่งอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าทางสังคม ดังตัวบทกล่าวถึงตัวละครข้าพเจ้าผู้อยู่ในสถานะของการเป็นครูใหญ่ประจำโรงเรียนในชุมชนและเป็นบิดาของเด็กชายผู้ก่อเหตุว่า “ข้าพเจ้าไม่แปลกใจที่นายนครไม่สู้ แม้แกจะโตกว่าลูกชายข้าพเจ้าถึงสามปี ทั้งตัวก็โตกว่ามาก

แต่ถึงอย่างไรแกก็เป็นลูกคนศรีลังกา” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 86) การเป็นลูกคนศรีลังกา คือเหตุผลสำคัญที่ทำให้ไม่อาจแสดงอารมณ์ใด ๆ ที่เป็นการต่อต้าน ไม่กล้าต่อสู้ขัดขืนเพื่อปกป้องตนเอง ยอมทนและยอมถูกกระทำเพื่อให้เรื่องจบลง แม้การเป็นผู้ยินยอมต่อการเป็นผู้ถูกกระทำนั้นจะนำไปสู่ชีวิตที่สิ้นสุดลงของตนก็ตาม ดังคำบอกเล่าเกี่ยวกับลูกชายชาวศรีลังกาที่ *ไม่คิดต่อสู้ ไม่แม้แต่จะโกรธแค้นใด ๆ* ยอมเล่นบทเป็นเชลยและยอมถูกจับมัดไว้ในป่าช้าจนตนเองเสียชีวิต

ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การเพิกเฉยต่อความตายเพราะไม่เห็นว่าบุคคลนั้นมีความเป็นมนุษย์และมีคุณค่าเท่าเทียมกับตน ดังตำรวจผู้รักษากฎหมายไม่เห็นว่าเหตุการณ์ที่เด็กชายชาวศรีลังกาคนหนึ่งซึ่งถูกมัดมือรัดคอไว้กับต้นไม้จนเสียชีวิตเป็นเรื่องรุนแรง หรือเป็นเรื่องใหญ่ที่เกิดขึ้นในสังคม ดังการใช้ประโยคว่า *นำตัวลูกชายข้าพเจ้ามาส่งให้ถึงบ้าน แกยังต่อสู้ชกต่อยพวกเขาด้วยซ้ำ ตำรวจเล่าพลางหัวเราะ* ปฏิกิริยาและอารมณ์ของตำรวจต่อการรับรู้เรื่องดังกล่าวกลับแสดงให้เห็นว่าความตายของเด็กชายชาวศรีลังกาไม่ใช่เรื่องสำคัญ การนำตัวเด็กชายชาวไทยผู้ก่อเหตุมาส่งผู้ปกครองด้วยท่าทีที่เป็นมิตรและเป็นกันเองเป็นเรื่องสำคัญและมีความหมายมากกว่า

โศกที่สูญหายในความตายของเด็กชายชาวศรีลังกา: มิติอารมณ์กับการกดทับชาติพันธุ์

เรื่องสั้นเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ แสดงภาวะอารมณ์ขณะเผชิญหน้าในอคติทางชาติพันธุ์ อารมณ์เกลียดชังของเด็กไทยจากข่าวลือเรื่องคนทมิฬเร่จับเด็ก กับอารมณ์ตระหนกหวั่นกลัวของศรีนาคร ในฐานะคนต่างด้าวที่มิได้มีสัญชาติไทย การแสดงออกทางอารมณ์โดยเฉพาะจากมุมของการเป็นคนต่างด้าวมิได้เกิดขึ้นอย่างเป็นอิสระหรือเป็นไปตามเหตุการณ์ที่เข้ามากระทบ แต่ถูกกำกับด้วยความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมเป็นสำคัญ

เมื่อชาวศรีลังการู้ข่าวการตายของลูกชายตนเอง สถานะการเป็นคนต่างด้าว

ของเขาทำให้อารมณ์โศกแห่งการสูญเสียถูกกดทับไม่ให้แสดงออก หากอารมณ์ที่ปรากฏชัดกว่าความตกใจเสียใจคือ อารมณ์แห่งการตระหนกหวาดกลัวเนื่องเพราะการตายของลูกชายตนเกี่ยวข้องกับลูกชายของคนไทยในชุมชนซึ่งมีสถานะเป็นพลเมืองของประเทศ

> “ศรีนาครยืนอยู่ที่นั่น ทั้งมีสีหน้าตกใจยิ่งกว่าใครอื่น เขาพนมมือพลางพยายามพูดอะไรบางอย่างเมื่อเห็นข้าพเจ้า น้ำตาซึ่งไหลท่วมลงถึงแก้มกลบคำพูดจนฟังไม่ได้ศัพท์ : อภัยให้ผมด้วย, อภัยให้ลูกผมด้วยเถิด วนเวียนอยู่แต่ถ้อยคำนั้น ข้าพเจ้ายิ่งสะทกสะท้านใจ ก่อนข้าพเจ้ามาถึง ตำรวจพูดขู่จนเขากลัวลาน เกิดเรื่องขึ้นแบบนี้ หากปล่อยให้ตำรวจเดินเรื่องสอบสวน มีแต่เขาต้องโดนเนรเทศกลับแผ่นดินเกิด” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 83)

จากตัวบท เจ้าหน้าที่ของรัฐไทยไม่ได้ปฏิบัติต่อเขาในฐานะพ่อผู้สูญเสียลูกชาย แต่ปฏิบัติต่อเขาในฐานะที่เขาเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย *ตำรวจพูดขู่จนเขากลัวลาน* การรับรู้ข่าวการตายของลูกจนมาถึงการเห็นศพลูกจึง ไม่สามารถแสดงอารมณ์ทุกข์โศกหรือร่ำไห้เสียใจด้วยถูกท่วมทับด้วยอารมณ์หวาดกลัว ตื่นตกใจ จากการถูกแจ้งและสำทับจากตำรวจว่าเขาเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย ไม่ใช่ในฐานะผู้เสียหาย ในที่นี้ผู้ถูกกระทำถูกจัดวางเปลี่ยนบทบาทให้กลายเป็นอื่น และหมิ่นเหม่ต่อการถูกแจ้งข้อกล่าวหา ดังตัวบทบรรยายภาพของศรีนาครเมื่อทราบเรื่องการตายของลูกชาย *น้ำตาซึ่งไหลท่วมลงถึงแก้มกลบคำพูดจนฟังไม่ได้ศัพท์ : อภัยให้ผมด้วย, อภัยให้ลูกผมด้วยเถิด*

ภาวะอารมณ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนของชายชาวศรีลังกาเมื่อเห็นศพลูกชายของตนไม่ใช่อารมณ์ตกใจและโศกเศร้าที่สูญเสียลูกชาย แต่เป็นอารมณ์ตื่นตกใจ

เพราะกลัวว่าเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนไทยครั้งนี้จะทำให้เขาถูกส่งตัวกลับศรีลังกา การละล่ำละลัก กล่าวขอโทษ ขอให้อีกฝ่ายให้อภัย อารมณ์ดังกล่าวปรากฏขึ้นแทนที่อารมณ์แห่งความทุกข์โศกเสียใจ ตอกย้ำความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กดทับควบคุมชาติพันธุ์ต่างด้าว มิใช่เฉพาะเพียงการถูกจับจ้องทางพฤติกรรมที่หากทำผิดเมื่อใดต้องถูกจับและส่งกลับประเทศต้นทาง แต่มีบทบาทไปถึงการกดทับและควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ โดยเฉพาะอารมณ์แห่งความโศกเศร้าเสียใจ ในที่นี้ ภาวะอารมณ์โศกจึงเป็นอารมณ์ต้องห้ามที่ไม่อาจปรากฏด้วยอารมณ์โศกเสียใจสัมพันธ์กับการแสดงถึงคุณค่าของชีวิต อารมณ์โศกคือการแสดงความอาลัย บ่งบอกถึงการเป็นคนสำคัญของผู้อาลัยรัก โศกนาฏกรรมดังกล่าวจึงมีความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจระหว่างการเป็นคนไทยในชุมชนกับการเป็นคนต่างด้าวในชุมชน “เกิดเรื่องขึ้นแบบนี้ หากปล่อยให้ตำรวจเดินเรื่องสอบสวน มีแต่เขาต้องโดนเนรเทศกลับแผ่นดินเกิด ข้าพเจ้าเข้าใจ ตำรวจล้วนรู้ว่าพวกเด็กๆตัวการเป็นลูกใครหลานใคร พวกเขาต้องเลือกปกป้องเด็กเหล่านั้นไว้ รวมทั้งลูกชายข้าพเจ้า” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 84)

จาก(ไร้)โศกถึงความสุข : ชาติพันธุ์ในบทของผู้อาศัยในแผ่นดินนี้อย่างมีความสุข

มาริลิน ฟราย (Marilyn Frye) นักปรัชญาชาวอเมริกัน อธิบายเรื่องการกดขี่กับการมีความสุขว่า

> *“รูปแบบของการกดขี่นั้นเกี่ยวข้องกับข้อบังคับที่ว่าเราต้องแสดงออกว่าตัวเองกำลังมีความสุขในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เราเผชิญ นั่นคือ ‘ผู้ถูกกดขี่มักโดนบังคับให้ยิ้มแย้มและร่าเริง การทำตามข้อบังคับที่ว่าเป็นการแสดงออกถึงความว่านอนสอนง่ายและการสมยอมไปตามสภาพความเป็นอยู่ของเรา’ และ การกดขี่บังคับให้เราแสดงออกซึ่ง*

ความสุข หากผู้ถูกกดขี่ไม่ยิ้มหรือแสดงออกว่ามีความสุข เขาหรือเธอจะถูกมองในแง่ลบว่ากำลังโกรธเคือง เป็นปรปักษ์ ไม่มีความสุข และอื่น ๆ" Marilyn Frye (อ้างในซาร่า อาเหม็ด, 2564, 135)

ในเรื่องสั้น "คนขายโรตีจากศรีลังกา" ตัวบทนำเสนอให้เห็นการแสดงออกว่ามี "ความสุข" และมีชีวิตที่ปกติสบายดีของศรีนาคร ชาวศรีลังกาผู้เพิ่งผ่านการสูญเสียลูกชาย หากแต่ในการได้มาเชื่อมต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนคือครอบครัวของเด็กชายผู้ก่อเหตุ "ศรีนาครมักเด็ดผักสักกำสองกำเพื่อข้าพเจ้าติดมือตอนขากลับ ข้าพเจ้าไม่อยากรับสิ่งใดจากเขาอีก ที่ผ่านมาข้าพเจ้ารู้สึกได้รับจากเขามากเกินไปแล้ว แต่

ศรีนาครคะยั้นคะยอ "แปลงนี้ครูผู้หญิงปลูกไว้" เขาบอก, พลางยิ้มอวดฟันขาว ในดวงตายิ่งเปล่งประกาย" (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 87) การมีความสุขของศรีนาครเกิดจากการได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวของเด็กชายผู้ก่อเหตุ ซึ่งความสุขดังกล่าวสร้างความสบายใจให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

"เขาเดินร่วมถนนเช่นเดียวกับใครอื่น แม้จะติดนิสัยเดินก้มหน้า แต่ดูเขาก็มีความสุข ทั้งความสุขจากตัวเขายังแผ่ไกลมาให้ข้าพเจ้าพลอยสัมผัส ต่อเมื่อเข้ามาใกล้

ศรีนาครถึงเงยหน้าขึ้น ยิ้มและพนมมือไหว้ ข้าพเจ้าทักทายพลางไถ่ถามถึงการงานของเขา เขายิ่งยิ้ม

"ต้องขอบคุณครูผู้ชาย ผมได้พบสวรรค์แล้ว" เขาบอก

"แต่หนักหน่อยนะ" ข้าพเจ้าหัวเราะ

“ดีกว่าตอนขายโรตีละครับ” เขาหัวเราะบ้าง” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 96)

ทุกข์โศกใหญ่หลวงจากการสูญเสียถูกแปรเป็นความตื้นตันจากการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ของชีวิตผู้เศร้าโศกจากการสูญเสียลูกชายกลายเป็นผู้สำนึกซาบซึ้งในบุญคุณที่คนไทยหยิบยื่นให้ ความสุขเป็นการแสดงออกทางอารมณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่น สอดคล้องและสบายใจ ในขณะที่การแสดงออกถึงความทุกข์เศร้า หรือ อารมณ์โศกจากความสูญเสียส่วนสำคัญของชีวิตกลายเป็นสิ่งที่พึงละเว้น ด้วยอารมณ์แห่งความทุกข์โศกนั้นเชื่อมโยงไปถึงการกระทำรุนแรงโหดร้ายโดยคนไทย ดังตัวอย่างจากบทสนทนาระหว่างแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุกับศรีนาครที่แสดงการกดทับชาติพันธุ์ในมิติอารมณ์

“มีลูกสาวเขาว่าหนักใจ แต่ดูสิ...มีลูกชายกลับเหนื่อยใจยิ่งกว่า”

“ดีแล้วละครับที่มีลูกชาย” ศรีนาครบอก “ถึงอย่างไรก็เป็นผู้ชาย”

“โธ่! นี่หากแกไม่...” เธอพลันหยุดแค่นั้น, เสมือนรู้สึกตัว

ศรีนาครก้มหน้า, พลางพึมพำ “อย่างน้อยก็ได้บวชให้ครูผู้หญิง”

“โธ่! ศรีนาคร...”

เขาเงยหน้าขึ้น และรีบพนมมือ “ผมไม่ควรพูดอย่างนี้ อภัยให้ผมด้วยเถิด ผมไม่ควรพูดถึงเรื่องนั้น ในเมื่อทุกวันนี้ผมก็เหมือนอยู่ในสวรรค์แล้ว” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 97)

คำกล่าวของศรีนาครและอารมณ์ตกใจจนละล่ำละลักขออภัย *“ผมไม่ควรพูดอย่างนี้ อภัยให้ผมด้วยเถิด ผมไม่ควรพูดถึงเรื่องนั้น..”* แสดงช่วงชั้นทางอำนาจที่กดทับให้ชาติพันธุ์ไม่สามารถแสดงความรู้สึกจริงแท้ของตน ด้วยต้องคำนึงถึงความรู้สึกของผู้อยู่ในช่วงชั้นที่เหนือกว่าตนเป็นสำคัญ อารมณ์ทุกข์เศร้าจากการสูญเสียลูกชายของชาวศรีลังกาจึงถูกกดทับไว้ ในขณะที่อารมณ์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาในความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันนี้คือ อารมณ์แห่งความสุขและความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีและตนได้รับ *“อภัยให้ผมด้วยเถิด ผมไม่ควรพูดถึงเรื่องนั้น ในเมื่อทุกวันนี้ผมก็เหมือนอยู่ในสวรรค์แล้ว”* ในที่นี้ อารมณ์จึงไม่ได้เป็นเรื่องความรู้สึกที่สามารถแสดงออกได้อย่างเสรีในฐานะปัจเจก หากแต่ถูกกำหนดโดยช่วงชั้นของอำนาจที่กำหนดว่าการเป็นคนต่างด้าวสามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกใดได้ และอารมณ์ความรู้สึกใดที่ต้องเก็บกักไว้ หรือแสดงออกได้เพียงระดับใด

เรื่องเล่าก่อรูปชาติพันธุ์ : การโต้กลับข่าวลือและอคติด้วยเรื่องเล่าชีวิตประจำวันชาวศรีลังกา

ในบทเปิดเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” กนกพงศ์กล่าวถึงการปรากฏตัวของคนขายโรตีจากศรีลังกาพร้อมกับ “ข่าวลือ” เรื่องคนทมิฬเร่จับเด็กเพื่อเอาหัวไปถมสะพาน ข่าวลือดังกล่าวได้เข้ามาสวมทับคนขายโรตีจากศรีลังกาจนเป็นหนึ่งเดียวกับคนทมิฬเร่จับเด็ก ทั้งยังถ่ายทอด ส่งต่อและไหลเวียนความเชื่อดังกล่าวจนทำให้เกิดการรับรู้เรื่องคนศรีลังกาในด้านมุมของการเป็นคนอันตรายที่คนในสังคมไม่สบายใจ และวันหนึ่ง อำนาจของข่าวลือที่สร้างอคติก็นำไปสู่การทำร้ายลูกชายชาวศรีลังกาจนถึงแก่ความตาย

อย่างไรก็ดี ในเรื่อง “คนขายโรตีจากศรีลังกา” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นอกจากจะนำเสนอให้เห็นอำนาจของเรื่องเล่าและข่าวลือที่สร้างอคติจากความหวาดกลัวและความเกลียดชังจนนำไปสู่การตีตราและตัดสินบุคคลโดยไม่ได้วางอยู่บนข้อเท็จจริงแล้ว ในอีกด้านหนึ่ง กนกพงศ์ก็นำเสนอเรื่องเล่าและการเล่าเรื่องอีก

แบบเพื่อสลายอคติและสร้างการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับคนขายโรตีจากศรีลังกาในฐานะที่เป็นคนร่วมชุมชนคนหนึ่ง ปรากฏตัวและมีอยู่จริง ไม่ใช่คนทมิฬโหดร้าย ดังข่าวลือที่เคยไหลเวียนอยู่ในสังคม

Paul Ricoeur (อ้างในไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร,2563,หน้า 437) กล่าวว่า “หน้าที่ของเรื่องเล่าไม่ใช่การสื่อสารเรื่องราว แต่เพื่อสร้างการรับรู้ชุดใหม่ให้เกิดขึ้นในเรื่องที่เล่า เรื่องเล่าทำหน้าที่ขยายโลกแห่งความเป็นจริง ไม่ต่างจากภาพ ภาพยนตร์และภาษา กล่าวคือ ทำให้เกิดการมองเห็นแบบใหม่ การอ่าน การเข้าใจและการรับรู้แบบใหม่ หรือก็คือการสร้างการรับรู้นั่นเอง” ในที่นี้ เรื่องสั้นของกนกพงศ์ได้นำเสนอให้เห็นอำนาจของเรื่องเล่าอีกแบบที่เข้ามาเปิดพื้นที่ให้ ชาวศรีลังกาได้มีโอกาสเผยตัวสู่สังคม คือการเล่าถึงชีวิตประจำวันของศรีนาครผ่านสายตาของครูผู้ชายและครูผู้หญิง ซึ่งเป็นผู้ปกครองของเด็กชายผู้ก่อเหตุ และเป็นผู้พยายามเยียวยารับผิดชอบในสิ่งที่ลูกชายตนเองเป็นผู้กระทำ การเล่าเรื่องผ่านสายตาคนสำคัญในชุมชนทำให้ตัวตนของชาวศรีลังกาปรากฏอย่างชัดเจนแน่นหนักจนเป็นที่ “ประจักษ์แก่สายตา” จากตัวตนที่ไม่เคยถูกมองเห็นและไม่อยู่ในการรับรู้ใด ๆ ดังตอนต้นเรื่องก่อนเกิดเหตุการณ์การตายในวันเข้าพรรษาของลูกชายชาวศรีลังกา ตัวบทบรรยายว่า “ข้าพเจ้าลืมเขาไปแล้ว, คนขายโรตีจากศรีลังกา..ข้าพเจ้าลืมคน ตั้งคน” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 78) จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ในวันเข้าพรรษาและเด็กชายชาวศรีลังกาคนหนึ่งเสียชีวิต ชายชาวศรีลังกาจึงมีตัวตนในการรับรู้ของคนในชุมชน

ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ผู้เขียนบทความสนใจแนวคิดเรื่อง “การสร้างแดน” (bordering) เพื่อแบ่งแยก เขตแดน เขตแดนของชาติพันธุ์มักถูกกำหนดขึ้นเพื่อแบ่งกั้นไม่ให้ปะปนกับคนในชุมชน จามะรี เชียงทอง (2546) กล่าวถึงผลที่มาจากการกำหนดเขตแดนว่า “การแบ่งเขตแดนที่ชัดเจนนำไปสู่ความสำคัญของการแยกว่าใครเป็นหรือไม่เป็นสมาชิกของเขตแดนเหล่านั้น หรือใครที่อยู่ข้างใน หรือเป็นส่วนหนึ่ง (included) และใครที่ไม่ใช่และต้องถูกกันออกไป (excluded)” ในเรื่องสั้น “คนขายโรตีจากศรีลังกา” มีการแบ่งเขตแดนระหว่างโลกของคนทั่วไปในชุมชน

กับโลกลี้ลับหลังป่าช้าของชาวศรีลังกา

> “พื้นที่หลังวัดเสมือนโลกลี้ลับ มันต่อเขตจากป่าช้า และลาดต่ำลงกระทั่งกลืนหายไปกับป่าพรุผืนใหญ่ ไม่มีใครนึกย่างเหยียบไปที่นั่น เว้นก็แต่คนขายโรตีจากศรีลังกา อาจเป็นความจริงที่เขาว่ากันว่า คนทมิฬจากศรีลังกาไปได้ทุกที่ ไม่เว้นแม้แต่ในโลกนรกของภูตผี ทุกที่ล้วนกลายเป็นสรวงสรรค์ หากเทียบกับผืนแผ่นดินซึ่งพวกเขาจากมา” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 79)

การอาศัยอยู่ในโลกลี้ลับหลังวัดซึ่งอยู่ต่อจากเขตป่าช้าของศรีนาคร จึงเป็นการสื่อว่าเขาไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แต่ถูกจัดอยู่ในเขตแดนเดียวกับผีในป่าช้า สถานที่ที่คนทั่วไปจะไม่ย่างกรายยุ่งเกี่ยว สอดคล้องกับข่าวลือเรื่อง คนทมิฬออกเร่จับเด็กเพื่อเอาหัวเด็กไปถมสะพาน ภาพลักษณ์ของศรีนาครและครอบครัวจึงถูกขับเน้นเรื่องการเป็น คนต่างด้าวที่อันตรายและไม่เป็นที่ต้อนรับของคนในชุมชน พิจารณาจากการที่ไม่มีใครซื้อโรตีของเขา พ่อแม่ที่เข้ามากันลูกของตัวเองให้อยู่ห่างเมื่อเห็นชายชาวศรีลังกาผู้นี้ เด็ก ๆ ในชุมชนมองว่าเขาเป็นคนจับเด็ก กล่าวได้ว่า อคติและความ เกลียดชังชาวศรีลังกานำไปสู่การสร้างแดนเพื่อแบ่งแยกโลกของคนไทยในชุมชนกับโลกของครอบครัวชาวศรีลังกาออกจากกัน

อย่างไรก็ดี เมื่อเด็กชายชาวศรีลังกาถูกกลุ่มเด็กไทยทำให้เสียชีวิตในวันเข้าพรรษา การตายของเขากลับไม่ได้เป็นจุดสิ้นสุดและจบลง หากแต่เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อรูปชาติพันธุ์ให้ปรากฏ ด้วยความตายที่เกิดขึ้นจากอคติและความเกลียดชังได้เข้าไปสร้างความปั่นป่วนทางใจอย่างยิ่งยวดให้แก่พ่อแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุ ทำให้เกิดภาวะไม่ปกติในชีวิตประจำวันที่เคยปกติ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความตายบังคับให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างคนไทยในชุมชนกับคนศรีลังกาที่อาศัยอยู่ใน

ชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับชาติพันธุ์ขึ้นใหม่ เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการมองเห็น การสังเกต การเข้าไปปฏิสัมพันธ์และสนทนาร่วมในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่การรับรู้จากข่าวลืออย่างที่ผ่านมา ดังตัวบทกล่าวถึงครอบครัวของเด็กชายผู้ก่อเหตุที่ข้ามแดนไปสู่โลกของชาวศรีลังกา

ตัวอย่างที่ 1

> “ข้าพเจ้าไปที่โลกใบนั้นบ้างเหมือนกัน เมื่อรู้สึกอึดอัดหรือหมองหม่นบางอย่าง ข้าพเจ้าเลือกไปลำพังคนเดียว เพื่อมีสักช่วงขณะหนึ่งได้ปลดปล่อยอารมณ์ด้วยการมองฝูงเป็ดว่ายเวียนในคลอง ลมแผ่วสบายและแปลงผักของศรีนาครเขียวชุ่มตา” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 87)

ตัวอย่างที่ 2

> “ภรรยาข้าพเจ้าหาได้แอบไปเยี่ยมโลกใบนั้น ทว่าเธอกระทำอย่างเปิดเผย และเสมือนเป็นหน้าที่” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 88)

การข้ามแดนไปทำความรู้จักโลกของชาวศรีลังกาด้วยตัวเองทำให้เขตแดนที่เคยแบ่งแยกเขากับเราเลือนลางลงโลกของชาวศรีลังกาที่เคยถูกมองว่าเป็นโลกเดียวกับคนตายและผีในป่าช้า ถูกนำเสนอด้วยสายตาและมุมมองใหม่ที่ให้การรับรู้ที่ต่างออกไป นั่นคือการให้ภาพและบรรยากาศที่แสดงถึงการมีชีวิต *ฝูงเป็ดว่ายเวียนในคลอง ลมแผ่วสบายและแปลงผักของศรีนาครเขียวชุ่มตา* โลกของชาว

ศรีลังกาที่ปรากฏเปี่ยมไปด้วยสัญญะของการเติบโตและการมีชีวิต เป็นโลกใบเดียวกับคนปกติทั่วไปในชุมชน ไม่ใช่โลกของคนทมิฬหรือภูตผีอย่างที่เล่าลือ การเข้าไปสัมผัสและรู้จักโลกของพวกเขาทำให้จินตนาการด้านร้ายที่เคยมีต่อชาวศรีลังกาก็ถูกทุบทำลายลงด้วยเช่นกัน

กล่าวได้ว่า ความตายของลูกชายชาวศรีลังกาทำให้ครอบครัวของชาวศรีลังกาปรากฏและถูกมองเห็น เปิดพื้นที่ ที่เคยถูกปิดกั้นไว้ด้วยอคติ เผยให้เห็นโลกของพวกเขา การทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ปลูกผัก เก็บผักขาย การเข้าไปสู่โลกของคนศรีลังกาของคนไทยที่อยู่ในชุมชนเดียวกันทำให้ผู้อ่านเห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อน คิดในสิ่งที่ไม่เคยคิดมาก่อน นำไปสู่การสร้างการรับรู้เรื่องคนศรีลังกาในด้านมุมใหม่ ไม่ใช่เรื่องที่รับรู้จากข่าวลือเรื่องคนทมิฬจับเด็ก การรับรู้ในด้านมุมใหม่ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การตั้งคำถามต่อความคิดความเชื่อที่มีต่อชาติพันธุ์ในกระแสหลัก นอกจากนี้ การเล่าถึงชีวิตประจำวันของศรีนาครที่ปรากฏในสายตาของ “ข้าพเจ้า” เป็นการให้ภาพของคนศรีลังกาที่อุทิศตน ใจกว้าง และมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

> “ข้าพเจ้าเจอศรีนาครอีกด้วย ขากลับ ข้าพเจ้าเลือกวนดูวัดไปอีกทาง ผ่านด้านข้างของโบสถ์ คนศรีลังกากำลังดายหญ้าอยู่ที่นั่น เขาพักจอบและพนมมือมั่นเมื่อเห็นข้าพเจ้า ยิ้มนิ่งอย่างรอคำพูด เพียงแต่ข้าพเจ้าเองที่อับจนถ้อยคำ ข้าพเจ้าหาได้เตรียมตัวมาเพื่อเจอเขา” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 90 - 91)

กนกพงศ์เล่าเรื่องโต้กลับข่าวลือเรื่องการเป็นคนทมิฬของชาวศรีลังกา และสร้างการรับรู้เรื่องชาวศรีลังกาขึ้นใหม่ผ่านการแสดงออกทางอารมณ์ของชาวศรีลังกาที่เป็นมิตร ปราศจากการอาฆาตมาดร้าย ยอมรับการถูกตีตราเพื่อทำให้ อีกฝ่ายสบายใจ จากตัวบท ศรีนาครได้ใช้ “ชีวิตประจำวัน” ในวิถีตนเป็นบทสนทนาแทนคำพูดและ

อารมณ์ที่เคยถูกเก็บกดและปิดกั้นเพราะอยู่ในสถานะคนต่างด้าวในประเทศไทย ชีวิตประจำวันที่ส่งเสียงบอกถึงการเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เป็นคนทำงานคนหนึ่ง ดังตัวบทบรรยายถึงศรีนาครที่กำลังดายหญ้าอยู่ข้างโบสถ์ และเมื่อเห็นครูของชุมชนผ่านมา เขาพักจอบและพนมมือมั่น และ ยิ้มนิ่งอย่างรอคำพูด ในความเป็นผู้ไร้เสียง ศรีนาครได้ใช้การกระทำของตนเป็นเสียงพูดแทนตน และการกระทำนั้นได้ส่งพลังยืนยันการมีตัวตนและเป็นมนุษย์ร่วมสังคมกับคนอื่น ๆ ในชุมชน เรื่องเล่าถึงศรีนาครเป็นเรื่องเล่าที่ให้ภาพการเป็นคนทำงาน จิตใจดี ไม่มีพิษภัยและไม่ได้ก่อบรรยากาศแห่งอันตรายที่น่าหวั่นกลัว ดังตัวบทที่กล่าวถึงศรีนาครมาช่วยทำงานสวน “แล้ววันหนึ่งศรีนาครก็มาที่บ้านเรา ลงมือถากถางหญ้าส่วนสนามหน้าบ้าน ยกดินขึ้นเป็นร่องผัก เสียงพูดคุยกันด้วยเรื่องเคล็ดลับของพืชผักบางชนิด และเสียงหัวเราะ” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 93)

การพิสูจน์ตนเองของศรีนาครเกิดจากสิ่งที่เขากระทำโดยมิได้ถูกร้องขอหรือถูกเรียกใช้ ดังที่เขาดายหญ้า ข้างโบสถ์ หรือถางหญ้าส่วนสนามหน้าบ้านและยกดินขึ้นเป็นร่องผักให้แก่ครอบครัวของผู้ก่อเหตุ ทั้งยัง พูดคุยกันด้วยเรื่องเคล็ดลับของพืชผักบางชนิด รวมไปถึงมารยาทและการแสดงออกทางอารมณ์ที่บ่งบอกถึงการเป็นผู้ได้รับการอบรมมาดี ศรีนาครทำสิ่งเหล่านี้อย่างเป็นธรรมชาติ สร้างบรรยากาศให้ทุกฝ่ายสบายใจ การกระทำของศรีนาครในแต่ละวันที่คนทั่วไปพบเห็นค่อย ๆ ก่อรูปตัวตนและความเป็นคนศรีลังกาของเขาให้ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ กล่าวได้ว่า บทบาทของเรื่องเล่าในชีวิตประจำวันของชาวศรีลังกาก่อรูปชาวศรีลังกาให้มีตัวตนที่ชัดเจนในฐานะคนทำงานที่ขยันขันแข็งและมีจิตใจดี ไม่ใช่คนจิตใจโหดร้ายเร่จับเด็กเพื่อเอาหัวไปถมสะพานอย่างที่รับรู้กันจากข่าวลือ

อารมณ์กับการสลายอคติชาติพันธุ์

สิ่งใหม่ที่น่าสนใจในการเล่าเรื่องชาติพันธุ์ในงานเขียนของกนกพงศ์ คือการให้น้ำหนักกับอารมณ์ความรู้สึก ทั้งจากในส่วนที่ก่อให้เกิดอคติแก่ชาติพันธุ์และการ

เป็นบาดแผลในใจอันนำไปสู่การพยายามสลายอคติชาติพันธุ์นั้น โดยเรื่องสั้น “คนขายโรตีจากศรีลังกา” กนกพงศ์ไม่เพียงแต่นำเสนอด้านมุมแห่งความทุกข์ของผู้ถูกกดขี่ในฐานะการเป็นคนไร้เสียงที่ไม่มีทางสู้เพื่อกระตุกจิตสำนึกและมโนธรรมของคนในชุมชนผู้มีอคติแต่เพียงเท่านั้น แต่สิ่งที่กนกพงศ์ให้ความสำคัญและนำเสนอไปไกลกว่าการเสนอความทุกข์ของผู้ถูกกดขี่ คือการเผยให้เห็นอารมณ์แห่งความทุกข์ทรมานทางใจจากฝั่งของพ่อแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุ และพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อชดเชยและชดใช้ให้แก่ครอบครัวของศรีนาครผู้สูญเสียลูกชาย ในที่นี้ สิ่งสำคัญที่มากกว่าการพยายามชดเชยด้วยสิ่งของและเงินทองที่ช่วยจุนเจือ คือการแสดงน้ำหนักของความรู้สึกเสียใจและผิดบาปในใจตน ซึ่งความทุกข์ทางใจที่เกิดขึ้นแก่พ่อแม่ของเด็กชายชาวไทยผู้ก่อเหตุไม่อาจปัดเป่าให้พ้นไปด้วยเงินทองหรือยศตำแหน่งที่มีการฉายให้เห็นมิติอารมณ์แห่งความทุกข์ทรมานใจจากฝั่งของผู้มีช่วงชั้นทางอำนาจเหนือกว่าที่ประสบความทุกข์ใจที่หนักหนาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าครอบครัวของชาวศรีลังกา นับเป็นการลดช่องว่างแห่งความไม่เท่าเทียมกันเชิงอำนาจนั้น โดยมีมิติอารมณ์และการรับผลทางความรู้สึกเป็นสิ่งแสดงสำคัญ

> “อย่างไรก็ตาม ความเป็นจริงนั้นมีอยู่จริง ความเป็นจริงที่ว่าลูกคนศรีลังกาตายไป และลูกของเราเป็นตัวการสำคัญ สิ่งนี้โบยตีข้าพเจ้าและภรรยาอยู่ทุกขณะหายใจ เราอาจปฏิเสธความเป็นจริงนั้นเสียก็ได้ แต่ข้าพจ้าซาบซึ้งดีว่าคนเราไม่อาจปฏิเสธความรู้สึกเป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าและภรรยาที่ต้องทำให้ลูกชายรู้สึกด้วย นั่นเพื่อแกจะได้ก่อเกิดสำนึกรับผิดชอบขึ้นในตัว” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 86)

ในการสูญเสียลูกชายของชาวศรีลังกา กนกพงศ์ได้ทำให้การสูญเสียดังกล่าว

วกคืนสู่ความสำคัญและ มีความหมาย โดยมีสำนึกทางอารมณ์ความรู้สึกของพ่อแม่เด็กชายผู้ก่อเหตุเป็นเครื่องมือสำคัญในการคืนคุณค่าชีวิตของชาวศรีลังกา ดังตัวบทบรรยาย *สิ่งนี้โบยตีข้าพเจ้าและภรรยาอยู่ทุกขณะหายใจ เราอาจปฏิเสธความเป็นจริงนั้นเสียก็ได้ แต่ข้าพจ้าซาบซึ้งดีว่าคนเราไม่อาจปฏิเสธความรู้สึก* ในที่นี้ กนกพงศ์ให้น้ำหนักกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ของครอบครัวผู้ก่อเหตุด้วยการแสดงออกถึงอารมณ์เจ็บปวดเป็นทุกข์ต่อสิ่งที่ลูกชายของตนกระทำและเกี่ยวข้องกับครอบครัวของชาวศรีลังกา การแสดงอารมณ์เจ็บปวดทุกข์ใจคือการเห็นคุณค่าในความเป็นมนุษย์ที่เสมอกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะคนต่างด้าวชาวศรีลังกาหรือพลเมืองไทย ทุกชีวิตล้วนมีคุณค่าและมีความหมายเสมอกัน

เรื่องสั้นของกนกพงศ์ขับเน้นภาวะอารมณ์ทุกข์ทรมานใจเพราะความรู้สึกผิดของตัวละครแม่ที่ลูกชายตนเป็นต้นเหตุของเรื่องร้ายแรงอันเกิดจากอคติที่มีต่อคนศรีลังกา กล่าวได้ว่า สิ่งที่เข้ามาทำให้ความไม่เท่าเทียมทางอำนาจนี้ ขาดตอนไปเพื่อสร้างบรรทัดฐานใหม่อีกรูปแบบขึ้นมา คือการให้น้ำหนักของอารมณ์และความรู้สึก ปฏิกิริยาทางอารมณ์แห่งสำนึกรู้ผิดชอบชั่วดีเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการสลายเส้นแบ่งของอำนาจ แล้วลากเส้นแบ่งใหม่คือเส้นแห่งคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันขึ้นมา การให้ความสำคัญกับน้ำหนักอารมณ์ทั้งสองฝ่ายที่แสดงการเชื่อมโยงถึงกันและกันได้สร้างการรับรู้เรื่องคุณค่าและความสำคัญของชีวิตอื่นที่เท่าเทียมเสมอกันกับตน

> “ภรรยาของข้าพเจ้ายิ่งกว่า หน้าที่เธอเลี้ยงดูและอบรมแกมา ความรู้สึกผิดจึงยิ่งล้นทะลักออกจากอก กลั่นเป็นสายน้ำเลี้ยงดวงตาทุกค่ำคืน เธอรู้สึกแปลกหน้ากับลูก ไม่อาจมองแกเต็มตา ข้าพเจ้าสงสารเธอและสงสารอย่างยิ่ง เมื่อรู้ว่าเธอข้ามเขตป่าช้าไปถึงโลกลี้ลับหลังวัด หายไปที่นั่นคราวละนาน ๆ ซื้อเสื้อผ้าและขนมนมเนยไปฝาก

พวกเขา แล้วกลับออกมาด้วยใบหน้ายิ่งเศร้าหมอง..ข้าพเจ้าเห็นแล้ว ว่าบาปของลูกคือทุกข์ของแม่ สิ่งนี้เป็นความจริง” (กนกพงศ์ สงสม พันธุ์ 2549, 87)

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในเรื่องสั้นที่กล่าวถึงคนศรีลังกาและโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นจากอคติที่คนในชุมชนกลุ่มหนึ่งมีต่อชาวศรีลังกา คือการแสดงระดับขั้นของสำนึกเชิงศีลธรรมและมโนธรรมของตัวละครที่มากไปกว่าขั้นการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกถึงความทุกข์ใจต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้น คือการเปลี่ยนอารมณ์แห่งความทุกข์ใจไปสู่การกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากอารมณ์ทุกข์ทรมานใจของพ่อแม่ของเด็กชาย

ผู้ก่อเหตุไปสู่การพยายามลบช่องว่างของอคติที่มีต่อครอบครัวชาวศรีลังกาด้วยการคืนความเป็นมนุษย์ที่มีสิทธิ์เท่าเทียมกับคนในชุมชนและสามารถอยู่ร่วมชุมชนได้โดยไม่แปลกแยก ทั้งด้วยการรับลูกสาวของชาวศรีลังกามาอยู่ในทะเบียนบ้านตนเพื่อให้ได้เรียนหนังสือ รวมทั้งพยายามหางานให้ศรีนาครทำเพื่อให้มีรายได้มากขึ้น

ซาร่า อาเหม็ด (Sara Ahmed 2564, 366) นักเขียนและนักวิชาการสัญชาติอังกฤษ - ออสเตรเลีย กล่าวว่า “การทุกข์ทรมานอาจหมายถึงการรู้สึกไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ถูกตัดสินว่าดี เมื่อเป็นเช่นนี้ ความทุกข์ทรมานจึงจัดเป็นการกระทำเชิงรองรับ (receptivity) ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการกระทำบางอย่าง และสามารถกระตุ้นให้เราทำบางอย่างได้” ในที่นี้ ความทุกข์ทรมานใจของผู้เป็นแม่ที่ลูกชายตนเองก่อเรื่องร้ายแรงขึ้นเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การต้องการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงเพื่อทำให้ศรีนาครและครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและมั่นคงขึ้น วิธีหนึ่งคือการรับลูกสาวทั้งสามคนของศรีนาครเป็นสมาชิกในทะเบียนบ้านของตนเพื่อให้เด็กทั้งสามคนได้มีโอกาสเรียนหนังสือ และหางานให้ศรีนาครทำเพื่อให้

มีรายได้ที่มากขึ้น

> “เธอบอกว่าข้าพเจ้าน่าจะหางานใดสักอย่างให้ศรีนาครทำ อย่างน้อยก็เพื่อเป็นทุนสำหรับเด็ก ๆ ที่ต้องเรียนชั้นสูงขึ้นไป ข้าพเจ้าเห็นด้วย ศรีนาครมีงานในแปลงผักเฉพาะช่วงเช้าและเย็น ทั้งเขายังดูเป็นคนขยัน เอาการเอางาน ศรีนาครมีลูกถึงสี่คน จำเป็นยิ่งที่เขาต้องสร้างฐานะครอบครัว ... ข้าพเจ้าได้งานแบกขนสำหรับศรีนาคร” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 95 - 96)

อย่างไรก็ดี โศกนาฏกรรมก็ได้เกิดขึ้นกับครอบครัวชาวศรีลังกาอีกครั้ง เมื่อตอนจบของเรื่อง ศรีนาครถูกจับข้อหาการเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายและถูกส่งตัวกลับประเทศศรีลังกา ทำให้เขาต้องแยกจากภรรยาและลูก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดคิดของพ่อแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุ เมื่อความปรารถนาดีส่งผลสู่ด้านตรงกันข้าม ผลคือ ไม่เพียงครอบครัวชาวศรีลังกาที่เป็นทุกข์ หากแต่ความทุกข์ความทรมานใจอย่างทบทวีนั้นก็บังเกิดแก่ครอบครัวของเด็กชายผู้ก่อเหตุด้วยเช่นกัน

> “โลกยังคงหมุนไป เปลี่ยนบ่ายเป็นค่ำ บ้านมีเสียงหัวเราะของลูกชายและความเงียบอย่าง อึดอัดของเรา ทั้งสองสิ่งดำเนินไปร่วมกันอย่างน่าฉงน ข้าพเจ้ามองดูลูกชายแล้วยิ่งสะท้านเยือกขึ้น ในใจที่ผ่านมาเป็นบาปของแก ทำให้ข้าพเจ้าและแม่ของแกเป็นทุกข์ ทว่าบัดนี้, ข้าพเจ้าต้องเดินผ่านคืนค่ำอันอัดแน่นอยู่ด้วยบาปและทุกข์ของตัวเอง

วันเวลาซึ่งวางแผ่อีกยาวนานข้างหน้า ข้าพเจ้าจะมีชีวิตอยู่อย่างไร? ข้าพเจ้าไม่รู้

คืนนี้, ข้าพเจ้าจะหลับตาลงได้หรือไม่? ข้าพเจ้ายังไม่รู้เลย...” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 103)

ตัวบทเผยให้เห็นบาดแผลทางใจอันเกิดจากอคติชาติพันธุ์ที่ไม่อาจลบหรือทำให้หายไป แม้จะไม่มีคนศรีลังกาอยู่ร่วมในชุมชนแล้วก็ตาม ดังตัวบท “ศรีนาครโดนเนรเทศกลับประเทศ เมียของเขายังคงปลูกผักและเลี้ยงเป็ด ลูกสาวสามคนยังมาเรียนทุกวัน โลกยังคงหมุนไปเช่นนี้...” (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 103) แม้ชาวศรีลังกาจะถูกเนรเทศกลับประเทศไป แต่ความทรงจำถึงเรื่องราวเลวร้ายที่เคยเกิดขึ้นยังคงอยู่ และพร้อมจะปรากฏขึ้นเพื่อเกี่ยวกระทบและโบยตีจิตใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างไม่กำหนดวันเวลาสิ้นสุด ดังที่เรื่องราวของศรีนาครหวนคืนกลับมาอีกครั้ง ในรูปแบบของการเขียนเรียงความในชั้นเรียน

“ภรรยาข้าพเจ้าเข้ามา ขณะข้าพเจ้านั่งเหม่ออยู่เช่นนั้น เธอวางสมุดเล่มหนึ่งลงบนโต๊ะ

“ลองอ่านดู” เธอบอกเสียงแผ่ว แล้วหันหลังกลับออกไป

หน้าปกสมุดมีลายมือเขียนด้วยดินสอ ตัวโต ๆ โย้เย้ ด.ญ.ศรีมาลา สามพยางค์ถัดจากนั้นเป็นนามสกุลของข้าพเจ้าเอง ข้าพเจ้าผุดรอยยิ้มขึ้นจากภายในหยิบสมุดพลิกไปเหมือนไม่รู้สึกใด กระทั่งถึงหน้าสุดท้ายในส่วนลายมือเขียน ตัวหนังสือโต ๆ ฉุดเอาข้าพเจ้าเย็นเยียบไปทั้งร่าง

เรียงความเรื่องพ่อของฉัน

เส้นดินสอสองเส้น ตีโดยทาบไม้บรรทัด ยิ่งขับข้อความนั้นให้โดดเด่น

ข้าพเจ้าเผลออ่านประโยคแรก *พ่อของฉันเป็นชาวศรีลังกา...*

ข้าพเจ้าไม่กล้าอ่านต่อ" (กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2549, 104)

เรียงความเรื่อง "พ่อของฉัน" ที่เขียนขึ้นในชั้นเรียนของลูกชาวชาวศรีลังกา เป็นการเขียนที่ไม่ได้อยู่ในเงื่อนไขและสถานการณ์ที่ถูกปิดกั้นกดทับการแสดงออกทางความคิดของผู้เขียนเรียงความ ประโยคแรกที่ขึ้นต้นว่า "พ่อของฉันเป็นชาวศรีลังกา" เป็นดั่งการประกาศการมีสายเลือดชาติพันธุ์จากศรีลังกาอยู่ในตัว ทั้งยังนำไปสู่การปลดปล่อยตนเองออกจากความหวาดกลัวแห่งอคติชาติพันธุ์ ตัวบทแสดงให้เห็นพลังอำนาจของเรื่องแต่งในรูปของเรียงความที่ส่งสารโดยตรงถึงพ่อแม่ของเด็กชายผู้ก่อเหตุ เสียงจากชาติพันธุ์ ร่องรอยของคนขายโรตีจากศรีลังกาที่ยังไม่ถูกลบเลือนและจางหาย "ตัวหนังสือโต ๆ ฉุดเอาข้าพเจ้าเย็นเยียบไปทั้งร่าง" ไปจนกระทั่ง "ข้าพเจ้าไม่กล้าอ่านต่อ" อันเป็นประโยคปิดท้ายเรื่องของเรื่องสั้นเรื่องนี้

กล่าวได้ว่า เรียงความเรื่อง "พ่อของฉันเป็นชาวศรีลังกา" ที่เขียนโดยลูกสาวของชาวศรีลังกาเป็นเรื่องแต่งและการแต่งเรื่องอีกแบบที่เข้ามาเผชิญหน้าและโต้กลับเรื่องแต่งเกี่ยวกับชาวศรีลังกาในรูปของข่าวลือที่ปรากฏในตอนต้นเรื่องอย่างทรงพลังและสั่นคลอนความคิดอคติชาติพันธุ์ที่คนไทยในชุมชนเคยมีต่อชายชาว

ศรีลังกา แม้ตัวละครข้าพเจ้าจะไม่ได้เปิดเผยเนื้อหาของเรียงความนั้นจนจบเรื่อง แต่ด้วยประโยคเดียวที่ขึ้นต้นว่า "พ่อของฉันเป็นชาวศรีลังกา" ก็ทำให้ผู้อ่าน ทั้งที่เป็นตัวละครข้าพเจ้าและผู้อ่านเรื่องนี้ในฐานะการเป็นเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ รู้จักคนขายโรตีจากศรีลังกานี้ต่อได้ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถูกเนรเทศกลับประเทศศรีลังกา เรียงความเรื่อง "พ่อของฉัน" ของลูกสาวคนศรี

ลังกา จึงเป็นเรื่องแต่งที่มีบทบาทสำคัญในการโต้กลับอคติชาติพันธุ์ที่นำไปสู่การสร้างการรับรู้ใหม่เกี่ยวกับคนศรีลังกาในชุมชน

บทสรุป

"คนขายโรตีจากศรีลังกา" ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เล่าเรื่องการกดทับชาติพันธุ์จากอคติที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม ขณะเดียวกัน กนกพงศ์ก็สร้างการรับรู้ใหม่เรื่องชาติพันธุ์ด้วยการเล่าเรื่องชีวิตประจำวันของชาว

ศรีลังกาเพื่อสลายอคติดังกล่าว ในเรื่องเล่าแสดงอารมณ์เจ็บปวดทุกข์ใจของผู้เกี่ยวข้อง อคติสร้างบาดแผลทางใจแก่คนทุกฝ่ายโดยไม่เลือกข้างว่าเป็นต่างด้าวหรือคนไทย การเล่าเรื่องโดยให้น้ำหนักอารมณ์เจ็บปวดทรมานใจสร้างแรงสั่นสะเทือนที่นำไปสู่การสลายลำดับชั้นเชิงอำนาจ การยอมรับในความผิดที่ตนเองมีส่วนต้องรับผิดชอบ เรื่องสั้นของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มีมิติอารมณ์เป็นส่วนสร้างสำคัญ ความตายของเด็กชายชาว

ศรีลังกาทำให้เกิดการปะทะและปฏิสัมพันธ์ทางอารมณ์จากสองครอบครัวเกิดเป็นแรงกระเพื่อมทางอารมณ์ที่มากกว่าความกลัวและความเกลียดชัง ให้หวนกลับมาตั้งคำถามเรื่องการอยู่ร่วมกันของชาติพันธุ์และ

พหุวัฒนธรรมในสังคม อารมณ์แห่งความทุกข์ของสองครอบครัวคือการแสดงถึงการเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญในฐานะการเป็นมนุษย์เสมอกัน ทั้งสองครอบครัวอยู่ในสถานการณ์เป็นผู้ประสบเคราะห์กรรมเดียวกัน โดยไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นคนไทยหรือเป็นคนศรีลังกา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2549. นิทานประเทศ. กรุงเทพฯ: นาคร.

จามะรี เชียงทอง. 2546. *เอกสารการเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความรู้พื้นที่ในไทย เวียดนาม และลาว.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.)

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2563. สังคมศาสตร์ทางเลือก (Alternative Social Sciences). กรุงเทพฯ : วิภาษา

_____ . 2561. อำนาจไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ : วิภาษา.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. 2565. “พลวัตของอคติและการตอบโต้กับอคติที่มีต่อ “ผู้ไร้ที่อยู่อาศัย.” ใน *ส่องอคติ (2): ความเป็นมนุษย์กับภูมิทัศน์อคติไทย,* นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, บรรณาธิการ, 47 – 96. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. 2546. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.

อาเหม็ด ซาร่า. 2564. *จงเป็นสุขเป็นสุขเถิด.* แปลโดย เฌอทะเล สุวรรณพานิช และ อลิษา ลิ้มไพบูลย์. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ : ซอยสควอด.
